nie możemy go doświadczyć, bo przecież w tomiźmie doświadczenie jest punktem wyjścia w zdobywaniu metafizycznej wiedzy, a nie zawsze koniecznym i towarzyszącym warunkiem, co zda się implikuje zacytowany tekst.

Wskazane niejasności w książce prof. Swieżawskiego wynikają raczej z popularnego charakteru omawianej pracy; nie umniejszają jej wartości jako zwięzłej i cennej propedeutyki do głębszego studium tomizmu, który dał autorowi gorące umiłowanie prawdy i szacunek intelektualny dla bogactwa obiektywnej rzeczywistości — co uwydatnia się prawie na każdej stronicy książki i stanowi jej niezwykłe piękno i zaletę. *Ks. W. Granat*

Ks. Aleksander Usowicz C. M. i Ks. Kazimierz Kłósak, *Ksiądz Konstanty Michalski (1879—1947)*. Kraków 1949, 249 (Analecta historica Congr. Missionis Prov. Polonorum III).

Zmarły niedawno profesor i b. rektor Uniw. Jag. X. Michalski był tak wybitną, znaną i cenioną osobistością w całym kraju, a zarazem czołowym, o europejskiej sławie filozofem chrześcijańskim, że przekazanie potomności jego portretu duchowego i omówienie „na gorąco" jego zasług naukowych było obowiązkiem wobec kultury polskiej. Uczynili to dwaj jego uczniowie, a obecnie profesorowie filozofii na Wydziale Teol. U. J. *Ks. Aleksander Usowicz* omówił życie i dzieła K. Michalskiego (7 — 128), który urodzony na Śląsku w r. 1879 i straciwszy wcześnie rodziców, nauki średnie i studia wyższe teologiczne odbył u XX. Misjonarzy w Krakowie. Jako członek tego Zgromadzenia Zakonnego, przyjął święcenia kapłańskie i początkowo pracował w duszpasterstwie, studiując jednocześnie polonistykę na U. J. i stawiając pierwsze kroki na polu działalności pisarskiej. Lata 1909—1911 spędził na studiach filozoficznych w Lowanium, gdzie uzyskał doktorat filozofii. Od r. 1911 wykładał filozofię w Instytucie Teologicznym XX. Misjonarzy w Krakowie, a od r. 1914—w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie przeszedł wszystkie stopnie od lektora do dziekana i rektora tej Uczelni. Tu rozwinął wytężoną działalność naukową jako wykładowca i pisarz. Odbywa częste podróże naukowe za granicę, gdzie nawiązuje kontakty z tamtejszymi uczonymi a w bibliotekach przeprowadza badania nad filozofią średniowieczną. W uznaniu jego zasług naukowych P.A.U. zaliczyła go do grona swych współpracowników, a później i członków. Jednocześnie X. M. oddawał się gorliwie pracy społecznej i organizacyjno-naukowej. Wojna ciężko go dotknęła. Zaaresztowany z grupą profesorów krakowskich, przebył parę miesięcy w obozie w Sachsenhausen, gdzie mocno zapadł na zdrowiu. Wróciwszy do kraju, pełnił obowiązki duszpasterza w Sichowie, diec. Sandomierskiej. Po zakończeniu okupacji niemieckiej X. M. wrócił do Krakowa i objął dawne obowiązki profesora U. J., nie wypuszczając pióra z ręki, choć ciężka choroba oczu, mocno mu utrudniała badawczę pracę naukową. W tym czasie ogłosił szereg arty-

kułów i przygotowywał większą pracę do druku, której już sam nie zdążył wydać. Zmarł w r. 1947.

Jako człowiek, był wybitną indywidualnością, w której dobroć serca, delikatność usposobienia i nieprzeciętne walory kapłańskie harmonijnie zespoliły się z uzdolnieniami badacza—krytyka, świetnego mówcy, doskonałego stylisty, wielkiego erudyty i filozofa o sławie europejskiej.

W drugiej części pracy *Ks. Kazimierz Kłósak* poddał analizie twórczość naukową księdza Michalskiego (129—241). Obejmowała ona studia nad polską filozofią scholastyczną, zwłaszcza nad tomizmem polskim XV w., nad rolą Buydana, a przede wszystkim nad filozofią zachodnią XIV wieku, w której wykrył prądy woluntarystyczne i pomysły trzeciej wartości logicznej. Skorygował również niektóre personalia filozoficzne, przeprowadził klasyfikację konceptualizmu i wyświetlił problem „wiedzy afektywnej". Był on projektodawcą wydawnictwa „Corpus philosophorum medii aevi", którego I tom ukazał się w r. 1939. Szczegółowe studia przeprowadzał X. M. nad myślą filozoficzno-teologiczną Dantego, oraz nad tomistyczną filozofią dziejów (perfekcjoryzm). Ostatnie prace poświęcił osobie brata Alberta oraz badaniom dogłębnych podstawowych dążeń ludzkich. Wyniki tych badań zostały zamknięte w książce, wydanej po śmierci autora: *Między bestialstwem a bohaterstwem*. Szczegółowa bibliografia prac (213 — 228) rękopisów oraz artykułów i wzmianek o X. M. kończy tę monografię, zaopatrzoną nadto w skorowidz osób. Stanowić ona będzie ważny przyczynek do poznania osobowości i świata myśli X. Michalskiego. Nie daje jeszcze pełnej syntezy, nie może być uważana za wyczerpujące opracowanie tematu, ale raczej jako zbiór materiałów, skrzętnie zebranych, wykorzystanych po raz pierwszy a ważnych nie tylko dla poznania tak ciekawej i z całym pietyzmem przedstawionej osobowości tak wybitnego filozofa, ale i dla zrozumienia kultury filozoficznej polskiej ostatniego ćwierćwiecza. *Ks. Józef Pastuszka*

Adam Krokiewicz, *Studia Orfickie* (Biblioteka Meandra, 3) Warszawa 1947.

Jako 3 tom „Biblioteki Meandra" ukazały się „Studia Orfickie" prof. Krokiewicza, przynosząc zaszczyt tej kolekcji i ich uczonemu Autorowi, jednemu z najlepszych w Polsce znawców filozofii starożytnej. Tym więcej musimy żałować, że omawiana rozprawa jest tylko streszczeniem wyników książki, która spłonęła w powstaniu warszawskim. Przy lekturze tej najpoważniejszej polskiej pracy w orficyzmie widzimy, że niektóre tezy Autora zyskały by na szerszym przedstawieniu ich przesłanek, tymczasem musimy poprzestać na tych nielicznych kartkach. Praca polskiego uczonego obejmuje 3 rozdziały. Pierwszy ogólniejszej natury mówi o stosunku Platona do orficyzmu, zasięgu